

**ŠU MENŲ FAKULTETAS
AUDIOVIZUALINIO MENO KATEDRA**

Indrė GINTILAITĖ

Diplominis darbas

**MOTERS KASDIENYBĖS REFLEKSIJA LIETUVIŠKUOSE TV
SERIALUOSE**

Darbo vadovas: doc. A. Uogintas

Šiauliai, 2011

TURINYS

TURINYS.....	2
SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS.....	5
I. TELEVIZIJOS SERIALAS	6
1.1 Televizijos serialų samprata.	6
1.2 Lietuviški televizijos serialai.	7
II. MOTERS PERSONAŽO PORTRETAS.	9
2.1. Moters personažo portretas meniniuose filmuose.	9
2.2 Moterų personažai žiniuose ir kitose Lietuvos televizijos laidose.	12
2.3 Moterų personažų portretai lietuviškuose televizijos serialuose.	14
III. KŪRYBINIS PROJEKTAS	16
3.1 Idėja ir koncepcija.	16
3.2. Videofilmas „Serialas“.	16
3.2.1. Videofilmo „Serialas“ personažai.	16
3.2.2 Videofilmo „Serialas“ scenarijus.	16
3.2.3. Videofilmo „Serialas“ kūrimo eiga ir priemonės.	18
IŠVADOS.....	20
NAUDOTA LITERATŪRA	21
PRIEDAI	24

SANTRAUKA

Gintilaitė I. *Moters kasdienybės refleksija lietuviškuose TV serialuose*: Audiovizualinio meno bakalauro studijų programos diplominis darbas. Vadovas doc. A. Uogintas, Šiaulių universitetas, Menų fakultetas, Audiovizualinio meno katedra, Šiauliai, 2011. p.

Baigiamasis bakalauro darbas yra apie lietuviškus televizijos serialus ir moters įvaizdį juose. Teorinėje darbo dalyje nagrinėjama televizijos serialų samprata, būdingi bruožai, jų tematika. Analizuojamas realybės ir iliuzijos santykis. Atliekama lietuviškų televizijos serialų apžvalga: aptariamos būdingos temos, kritika. Antroje teorijos dalyje aptariamas moters personažas lietuviškuose meniniuose filmuose, televizijoje ir serialuose. Atskleidžiami būdingi moters personažo serialuose kūrimo metodai, bruožai.

Kūrybinis projektas – hibridinio žanro videofilmas, kuriame jungiasi dokumentika, performansas ir instaliacija. Šio dokumentinio filmo kūrimo metodas – slapta kamera fiksuoti trijų moterų reakcija į kasdien rodomą tv serialą. Tas pats kambarys, šeima, trys moterų kartos: močiutė, mama ir aš. Trijų moterų gyvenimo fragmentai – čia, bute ir įsivaizduojamo gyvenimo projekcija TV ekrane: santykis tarp būties ir iliuzijos.

SUMMARY

Gintilaite I. *Woman's Daily Round Reflection in Lithuanian TV Serials*: Audiovisual art's bachelor studies programme's graduation dissertation. Supervisor doc. A. Uogintas, Siauliai University, Faculty of Arts, Audiovisual Art Department, Siauliai, 2011. p.

Bachelor thesis is about Lithuanian television series and women's image in them. Theoretical work includes the analysis of Lithuanian television series conceptions, features and subjects. The ratio between reality and illusion is analyzed. Overview of the Lithuanian television series. Critics and popular subjects are discussed. The second theoretical work includes women's character in Lithuanian artistic films, television series. The development of women's character is revealed.

Creative project – a hybrid video film, in which documentary, performance and installation is combined. The method of this documentary film is to secretly film the exposure of women to daily TV series. The same room and family, but different generations: grandmother, mother and me. The fragments of these people's lives, is here and the projection of an imaginary life in a TV screen: the difference between the mood of life and illusion.

IVADAS

Serialas – pasaulinė televizijos klasika. Pasak žurnalisto Žyginto Pečiulio tai teatro ir kino hibridas, kuriame atkuriamos gyvenimiškos situacijos, šių dienų aktualijos. Serialas, tai pramoginio žanro darinys, puikiai tinkantis laisvalaikiui.

Šiuo metu Lietuvoje yra lietuviškų serialų banga, su nacionalumo prieskoniu – savais aktoriais, kalba, Lietuvai: sostinei ir provincijai, būdingomis problemomis, jausmais, realaus gyvenimo detalėmis – susilaukia svaraus žiūrovo dėmesio. Didėjant serialų kiekiui, kokybei, keičiasi jų populiarumas, jie vis daugiau pastebimi visuomenėje. Jie populiariesni nei žinomi, garsių režisierių meniniai filmai. Žiūrovai patiki personažų tikrumu, perima jų rūpesčius ir džiaugsmus, nes serialai rodomi dažnai. Šių filmų siužetai sukurti taip, kad dažnai jie dubliuoja personažų ir pačių žiūrovų gyvenimus, atsiranda realybės ir iliuzijos konfliktas ar paralelė.

Serialų žiūrovų auditorija įvairi, tačiau dažniausios jų žiūrovės yra – moterys. To priežastis gali būti seriale atkurtos „moters“ vaizdinio ir žiūrovės identifikavimo su ja, santykis. Telenovelėse kuriami moterų personažų portretai gali turėti įtakos moterų įvaizdžio formavimuisi gyvenime. Tokiu būdu, tarp moterų seriale ir moterų gyvenime atsiranda tam tikras ryšys.

Darbo tema: Moters kasdienybės refleksija lietuviškuose TV serialuose.

Darbo objektas: moters kasdienybės refleksija videofilme „Serialas“.

Darbo tikslas: atskleisti seriale sukurtos moters vaizdinio ir žiūrovės identifikavimosi su ja santykį.

Darbo uždaviniai: analizuoti TV serialų būdingus bruožus, jų kūrimo tendencijas;
apžvelgti lietuviškų televizijos serialų raidą, tematiką;
atskleisti būdingus moters personažo portreto bruožus, jų socialinę orientaciją lietuviškame kine ir televizijoje;
sukurti meninę dokumentinę moters gyvenimo kasdienybėje apybraižą – videofilmą tyrinėjantį realybės ir iliuzijos santykį gyvenime ir serialuose.

I. TELEVIZIJOS SERIALAS

1.1 Televizijos serialų samprata.

Serialas – tai keletas savarankiškų vienos tematikos filmų, kuriuos yra sukūrę tie patys autoriai ir atlikėjai.¹ – skelbia oficialus apibrėžimas. Telenovelė „dar gali būti apibrėžiama kaip radijo arba televizijos serijinė drama, pasižyminti namų situacijų gausumu ir melodraminiu sentimentalumu.“² Režisuojamas tikrovės spektaklis, kurio turinys lengvas, nereikalaujantis įdėmaus žiūrovo dėmesio, todėl toks TV filmas puikiai tinka laisvalaikiui ir atstovauja pramoginį žanrą. Žiūrovai žino, kad seriale konstruojamas išgalvotas gyvenimas, tačiau susipažinę su herojais nebenori skirtis, perima jų rūpesčius, išgyvena dėl jų likimo, diskutuoja su jų nuomone, pamilsta ir šaiposi iš jų. Šis, tarkim, serialų fenomenas sukūrė unikalius televizijos žanrus: šeimynines kronikas, muilo operas, kurie pagrįsti siužetų ilgaamžiškumu, vadinamu daugkartiniu herojumi ir visa tai trunka keletą metų tuo pačiu žiūrovui palengva sukelia vadinamąjį paralelios buities efektą. Žiūrovo ir veikėjų gyvenimas tarsi slenka paraleliai, o toks bendravimo būdas, kuriuo periodiškai susitinkama, atitinka gyvenimo situaciją, ar sukuria realaus gyvenimo iliuziją.

Televizijos kamera perkelia žiūrovą į veiksmų sūkurį – taip serialo transliacija sukuria dalyvavimo efektą. Montažo pagalba manipuliuojama laiku ir erdve, ko pasekoje, kas realybėje atsitinka per dieną ar savaitę, serialo scenoje tai atsitinka per valandą ar pusvalandį. Šiandieninė televizija pasitelkdama realybės, fikcijos ir virtualumo derinius kuria pusiau tikrovės formas. Šiuos klaidinančius tiesos/melo hibridus galime vadinti pramanais.³ Pramaną kuriantis realybės efektas išplaukia ne iš panašumo su realiu pasauliu, o iš auditorijos įsitikinimo, kad šis diskursas pasakytas kažkieno, priklausančio realiam pasauliui.⁴ Televizija, komunikacijos priemonė, kurios kanalais perduodama informacija, pagrįsta įvykiais, mūsų sąmonėje suformuoja pasaulio, kurį laikome realiu, vaizdinį.

Televizijos serialų tematika labai įvairi. Jos ieškoma gyvenimo tekmėje, kasdienybėje, šių dienų aktualijose ir problemose. Būtų galima išskirti keturias pagrindines serialų temų grupes:

- kriminaliniai motyvai (šantažas, daugpatystė, grasinimai, prievarta, žmogžudystės, vagystės, narkotikai, kalėjimas);
- socialiniai klausimai (tarnybiniai nesutarimai, alkoholizmas, narkomanija);

¹ Seriālas [pranc. *sérial* – serijinis]. Prieiga per internetą: <<http://www.zodynas.lt/tarptautiniu-zodziu/S/serialas>> [žiūrėta: 2011 04 06].

² Pečiulis Ž., Videoteatras, 1994, 42 p.

³ Pramanas – prasimanymas, išmonė, netikras, pramanytas dalykas. Prieiga per internetą: <<http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/P/pramanas>> [žiūrėta: 2011 04 07]

⁴ Pečiulis Ž., Iki ir po televizijos, 2007, 146 p.

- medicininės problemos (psichinės ligos, protinis nepilnavertiškumas, nėštumas, operacijos);
- romantiniai motyvai (meilė, kuriai kas nors trukdo).¹

Kartais apibendrinami serialus ir jų temų grupes, žurnalistai, kino kritikai išskiria tam tikrą serialo receptą. Pasak Ž. Pečiulio, storą reklamos sluoksnį aptepus dialogais, lygiomis dalimis pridėjus sudėtingų situacijų, klastos ir moteriškų kančių, viską apšlakščius ašaromis, paskaninus vargonų muzika, visa tai duoti penkis kartus per savaitę.²

1.2 Lietuviški televizijos serialai.

Televizija vargiai gali išsiversti be serialų, nes tai pasaulinė televizijos klasika. Ne išimtis ir Lietuvos televizija. Pirmasis lietuviškas televizijos serialas buvo transliuojamas 1964 - 1972 metais. „Petraičių šeima“ buvo pirmasis Lietuvoje šeimyninis televizijos serialas, visus aštuonerius metus transliuotas tiesiogiai. Serialo tematika ir siužetas – buityje aptarinėjamos įvairios problemos, klausimai, tų dienų aktualijos. 1993 m. sausio 1 d. pasirodė lietuviškas serialas „Giminės“, kuriame sprendžiamos problemos dėl žemės atgavimo, reketininkų terorizavimas, meilės pinklės. Pagrindinis dėmesys skiriamas nepriklausomos Lietuvos kaimui, žemės reformai. 1998 metais sukurta garsaus lietuviško serialo „Giminės“ tęsinyje „Atžalos“, buvo vaizduojama trečioji „Giminių“ karta. Seriale herojams svarbiausią vietą gyvenime užėmė biznis, pinigai ir turtas. Galima būtų teigti, kad nuo 1993 metų, kada pasirodė serialas „Giminės“ po truputį prasidėjo didysis lietuviškų televizijos serialų bumas.

Lietuviškų televizijos serialų temos neapsiribojo ties meilės ir neapykantos, geismo ir keršto verpetais, būdingais tipiškiesiems serialams. „Grybauskai“ ir „Kaimynai“ – situacijų komedijos žanro serialai, kuriuose inscenizuojamos įvairios situacijos, linksmi draugų pokštai, kasdienė lietuviška buitį. Aktorių kuriami charakteriai geranoriški, patiklūs, naivūs. Komedijų esmė: „juoktis ne iš asmens, o iš žmonių naivumo, situacijos kvailumo“.³ Kaimo aktualijas ir žmonių tarpusavio santykius atskleidžia „Dapkai ir Butkai“ ir „Naisių vasara“. Šiuose serialuose istorijos apie paprastus kaimo gyventojus, jų gyvenimo bėdas ir džiaugsmus, meilę ir nusivylimą, laimę ir neapykantą. Lietuviškų serialų kūrėjai neaplenkia kriminalų ir politinių aferų temų, kurios atsispindi serialuose „Prokurorai“, „Sniego skonis“, „Gedimino 11“, „Emilija“. Pasinaudoję siužetu, kaip pasakojimo priemone, serialų režisieriai drąsiai ir be cenzūros perteikia ekonominius, politinius įvykius, moralinius, etikos dalykus, valdžios santykius su žmonėmis, narkomanijos problemas. Finansinės aferos ir žmogžudystės – šių

¹ Pečiulis Ž., Videoteatras, 1994, 43 p.

² Ten pat, 42 p.

³ Prieiga per internetą: <<http://avangardas.lt/urnalas/43-avangardas-2010-1/120-vaizduojama-tai-gyvenimas-kuris-ateina-ir-praeina.html>> [žiūrėta: 2011 04 14]

serialų kasdienybė. Seriale „Nemylimi“ ir jo tęsiniuose „Svetimi“ ir „Pasmerkti“ drąsiai kalbama apie mafiją, prostituciją, kalėjimą. Paliečiamos socialinės problemos, atskleidžiami nusikalstamo pasaulio ypatumai ir įpainiojama į meilės peripetijų verpetą. „Garbės kuopoje“ atsisipindi opios nūdienos problemos kaip tarptautinis terorizmas. Serialo herojų, jų draugų, giminių, artimųjų ir mylimųjų likimai susipina civiliniame ir kariniame gyvenimuose - painiuose bei skausminguose išgyvenimuose, konfliktuose ir dramose.¹ Kartu ir socialinis projektas, ir serialas „Neskubėk gyventi“, siekiantis atkreipti dėmesį į jaunimo problemas ir galimus jų sprendimus, skirtas ne tik jaunajai, bet ir vyreniajai kartoms. Serialas pasakoja jaunų žmonių akimis apie amžinus kartų konfliktus ir jausmų dramas, gyvenimiškas situacijas, kultūrą, mokslus, meilę, draugystę. Tai pirmasis lietuviškas televizijos serialas, prie kurio kūrimo tiesiogiai galėjo prisidėti ir Lietuvos televizijos žiūrovai, siūsdami savo kurtus serialo scenarijus ir siužetines linijas.² Vyrų ir moterų santykių peripetijos vaizduojamos serialuose „Moterys meluoja geriau“ ir „Moterų alėja“. Panašaus siužeto serialai, tačiau su didesniu gyvenimišku dramatizmu: „Nekviesta meilė“ ir „Broliai“, kuriuose susipina meilė ir išdavystė, pinigai, intrigos, pavydas ir valdžia. Tai pakankamai artima meksikietiškomis muilo operoms, tačiau serialų realijos lietuviškos, dažnai paimtos tiesiai iš gyvenimo, iš netolimos mūsų praeities, ar dabarties. Labiausiai meksikietiško muilo operų įtaką juntama serialuose „Viltys ir vilionės“, „Julija“ ir „Mano mylimas priešė“. Serialuose netrūksta tragiškų išgyvenimų, meilės ir neapykantos kovų. Lietuviškų TV serialų temų įvairovė pakankamai plati. Galima pastebėti, kad tai įtakoja savotiškas gyvenimo būdas, charakteringi gyventojai, aktualios problemos ir būtent mūsų temperamentui būdingi tarpusavio santykiai. Atsižvelgiant į tai, lietuviški televizijos serialai sulaukė nemenko dėmesio, tačiau neaplenkė ir kritika.

Serialų metu visuomenė tarsi pasidalija į dvi stovyklas: viena jų tuo metu, kada rodoma telenovelė, išjungia televizorius, kita – patogiai įsitaisto prieš televizoriaus ekraną ir stebi herojų gyvenimus. Tačiau aktorius ir režisierius Alvydas Šlepikas įsitikinęs, kad serialus žiūri visi: nuo mažamečių iki pensijinio amžiaus žmonių. „Vaikams jie ypač patinka, o dėl vaikų tenka sėdėti ir tėvams.“³ – A. Šlepikas. Aktorius ir režisierius mano, kad serialo kūrimas – gera praktika prieš pradėdant kurti kino filmus, tačiau nenuvertina telenovelių kūrimo sudėtingumo. Labai rimtas ir sunkus darbas sukurti gerą serialą, kuris atitiktų visuomenės norus ir poreikius. Televizijos prodiuseris Rolandas Skaisgirys įsitikinęs, kad žino, ko reikia geram serialui: tai šiandienos aktualijos ir esminiai dalykai – meilė, pinigai ir žinios, kas vyksta pas kaimyną. Televizijos ir kino kritiko Skirmanto Valiulio nuomone, serialo sėkmė tarp žiūrovų garantuota, kai jame vaizduojami kiekvienam gerai pažįstami jausmai, aktoriai, prie kurių priprantama, realaus gyvenimo detalės ir personifikuojamos

¹ Prieiga per internetą: <<http://www.kinas.info/?movie=6046>> [žiūrėta 2011 04 14]

² Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12174888161216621995-ltv-rodys-lietuvi%C5%A1k%C4%85-serial%C4%85-neskub%C4%97k-gyventi.htm>> [žiūrėta 2011 04 14]

³ Prieiga per internetą: <<http://pramogos.delfi.lt/people/serialu-terapijos-meistras-aslepikas.d?id=16429142>> [žiūrėta 2011 04 20]

gražios ir piktos moterys. Dar geriau, jei moters grožis tiesiogiai proporcingas jos pykčiui. S. Valiulis džiaugiasi lietuviškais televizijos serialais ir teigia, kad jie yra paveikesni nei rimti meniniai filmai: „Serialai pritraukia daug didesnę auditoriją. Be to, jie kuriami čia ir dabar, todėl gali parodyti daug daugiau aktualijų”.¹ Tačiau aktorius ir režisierius Valdas Babaliauskas lietuviškuose televizijos serialuose neįžvelgia nieko daugiau kaip tik tikslą pusvalandžiui užimti televizijos eterio laiką, arba parodyti į kokią prekybos centrą eina apsipirkti visi herojai. Pasak režisieriaus, mūsų serialai netoli pažengę nuo „Baltojo katino svetainės“² laidos. Negana to, siužetai lėkšti, pasakojantys visiškai neįdomias ir neintriguojančias istorijas, apsiribojančias primityviomis gėrio ir blogio kovos sampratomis. Režisieriaus Algimanto Puipos nuomone, šiandieninė lietuviškų televizijos serialų situacija dramatiška, nes stengiamasi orientuotis į Lotynų Ameriką, ko pasekoje, serialų gamyba tampa greito maisto restoranu, o ne kūryba.

R. Skaistgirys įsitikinęs, kad žmonės žiūrėjo serialus ir žiūrės, o televizijos laidų ir serialų prodiuseris Kristupas Krivickas įvardija ateities tendencijas, kad jie bus „kepami“, kol pasieks serialų bumų bangos kulminaciją – žiūrovų pasisotinimą. Pasiekus šį tašką auditorija susisluoksniuosis, taps išrankesnė ir pradės galvoti, kurią produkciją vartoti, daugės serialų žanrų – atsirastų politiniai trileriai, detektyvai ar net fantastika. To pasekoje gali prasiplėsti žiūrovų gretos, bet žinant lietuviškos šeimos konstrukciją, pagrindinis serialų žiūrovas bus moteris, kuri ilgiau būna savo bute, namuose, kambaryje, virtuvėje. Beje ir įvairios žiniasklaidos priemonės dažnai tą konstatuoja ir daugelis prodiuserių, režisierių, scenarijų kūrėjų, orientuoja savo filmo siužetą, tendencijas į moteris.

II. MOTERS PERSONAŽO PORTRETAS.

2.1. Moters personažo portretas meniniuose filmuose.

Teresa de Lauretis³ „Moterimi“ vadina vaizduotės konstrukta, sudarytą iš įvairių kultūros diskursų ir žymintį vyrų socialinių mainų objektą, seksualumo ir vyriškojo geismo manifestacijas. Klasikinio kino pasakojime „moteris“ yra konstruojamojo žvilgsnio, sutampamčio su vyro žiūrovo ir vyro protagonisto pozicija, objektas. Lietuviškame kine tai įžvelgia ir kintotyryninkas Saulius Macaitis,

¹ Prieiga per internetą: <<http://rutagrigolyte.blogas.lt/misija-%E2%80%93-populiarinti-kariuomene-208.html>> [žiūrėta: 2011 04 20]

² Televizijos laida „Baltojo katino svetainė“ - Receptai, mados, paslaugos, prekės, orai, specialistai, jų patarimai visais gyvenimo atvejais, vaistai, ekstrasensai, astrologai, ginekologai ir statybininkai gražiai susiderinę po vienu stogu. Prieiga per internetą: <<http://www.anonsas.lt/portal/categories/143/1/0/1/article/6579>> [žiūrėta 2011 04 20]

³ Teresa de Lauretis italų kilmės literatūros, kino kritikė, knygų apie moteris, feminizmą autorė. Prieiga per internetą: <<http://www.cddc.vt.edu/feminism/lauretis.html>> [žiūrėta 2011 04 25]

teigdamas, kad „lietuvių merginos ir moterys ryškių vyrų blankūs šešėliai“¹. Lietuvių kino klestėjimo laikais, jo kūrybos procese dominavo vyriškoji lytis, o tuo metu Lietuvos režisūros vyrijai buvo svarbu koncepsijos, išsakyto pasauliui galimybės, pripažinimo keliai, jų pačių pasaulis, ko pasekoje, nepažino moters vidinio pasaulio ir nesugebėjo į jį gilintis. Šį faktą patvirtina tai, kad lietuvių kino herojės dažniausiai buvo beveik vien tik jaunos, nepatyrusios, dekoratyvinę funkciją atliekančios merginos arba atvirksčiai, motinos. Sovietmečio lietuviškuose filmuose moterų paveikslus galima suskirstyti į keletą ikonografinių tipų: kovotoja, mylimoji, paleistuvė, žmona, motina, kuriems suteikiamos kultūrinės reikšmės ir idealoginiai kontekstai, idealoginės moters įvaizdžio konstrukcijos ir identifikacijos modeliai.

Veros Strojevos režisuotoje dramoje „Marytė“² (žr. priedas Nr. 1) labai ryškus moteriškas personažas, kuris idealizijuomas nuo pat filmo pradžios: drąsi, nuovoki, teisinga, trokštanti žinių. Išoriniai bruožai atitinka stereotipinį lietuvių kaimo mergelės grožio supratimą: geltonos kasos ir žydros akys. Paprastai ji dėvi uniformą: karinę arba tautinį kostiumą, kas pabrėžia bendrų interesų iškelimą virš asmeninių. Šalia Marytės nėra jos verto komjaunimo aktyvisto ar Tarybų Sąjungos didvyrio, todėl, kad ji – moteris didvyrė: kovotoja, apibrėžta ne per santykį su vyru, bet per santykį su priešu, kurį privalo triuškindi be pasigailėjimo. Marytė – sovietinių idėjų projekcija: aistringa ir savarankiška herojė, iškelta kaip sektinas pavyzdys, dėka ryžtingų veiksmų ir stipraus charakterio.

Vytauto Žalakevičiaus dramoje „Niekas nenorėjo mirti“³ (žr. priedas Nr. 2) aktyvią moters veikėjos poziciją keičia pasyvus situacijos kontenpliavimas. Sugrąžinta į patriarchalinę šeimą moteris rūpinasi vaikais ir vyru, perima jo pažiūras, jį remia arba išduoda su kitu. Išryškėja sovietmečio šeimos idealoginė konstrukcija, kuomet šeima yra tėvų ir vaikų kolektyvas, ir moters, kaip motinos, personažas, kada vaikai – svarbiausias meilės matas ir moters gyvenimo prasmė, todėl vienintelis teigiamas moters vaidmuo yra būti motina.

¹ Macaitis, S., Šviesos sukurti, 2002, 192p.

² „Marytė“ 1947, „Mosfilm“, 95 min., nespaltotas. Zarasų krašte gyvena skurdi Melnikų šeima. Vyresniąją Marytę tėvai šiaip taip išleidžia į mokyklą. Ten plėtojama mergaitės, iki tol mokslų sėmusios tik iš seno kerdžiaus Petro, horizontai, ji, lyg save jos vietoje matydama, pasakoja klasei apie legendinę lietuvių istorijos heroję Gražiną. Nepritekliai neleidžia Marytei baigti mokslų, ji ima dirbti saldinių fabrikėlyje, kur girdi politinių išvedžiojimų. 1940-ieji, Lietuvai grąžinamas Vilnius. Marytė, jos geriausia draugė Elena ir grupė jaunimo tautiniais kostiumais susirengia pėsčiomis į sostinę. Periferijoje bolševikai atiminėja turtuolių žemę, dalija ją skurdžiams, o Marytė svajoja tęsti mokslus, tapti gydytoja. Svajas nutraukia prasidėjęs II pasaulinis karas. Marytė Melnikaitė su drauge stoja į partizanų būrį, rusų parašiutininkų vadovaujamos, dalyvauja įvairiose kovinėse akcijose. Per vieną Marytę suima, kankina, bet ji nenuleista galva eina į mirtį. Baigiamajame kadre stovi išlikusieji partizanai, Elena su medaliais ant švarko, o Marytei atidaromas monumentas Vilniuje, Gedimino pilies fone. Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=AMovieList&ID=297&GenreID=454>> [žiūrėta: 2011 04 25]

³ „Niekas nenorėjo mirti“ 1965, Lietuvos kino studija, 107 min., nespaltotas, plačiaekranis. Ketverių stotingų kaimo brolių Lokių tėvas, tuojau po karo apsiėmęs būti kaimo tarybos pirmininku, naktį užsibuvo darbe, ir jį nušovė. Lietuvos kaimas kraujuoja. Broliai, palaikomi iš apskrities atvykusio partinio sekretoriaus, prievarta paskiria į vakuojančią vietą kurčnebylio batsiuvio sūnų Vaitkų. Šis bando būti „savas“ (o tai tolygu pergudrauti) ir patriotams, ir raudoniesiems. Vaitkaus, išdavusio partizanų planus, žūtis vieną ankstyvą rytą tampa tarsi signalu. Paaiškėja, kad partizanų vadas, vadinamas „Aitvaru“, – iš tiesų kaime pravardžiuojamas „šventu Juozapu“ žmogus, buvęs laisvos Lietuvos karininkas, romantikas. Per pagrindinį susišaudymą laimi kairieji, tačiau baigiamajame kadre pasirodančio senovinio medinio Rūpintojėlio povyzoje ir žvilgsnyje – tik sopulys. Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=MovieList&ID=3714&GenreID=454>> [žiūrėta: 2011 04 25]

Šiandienos jauna, išsilavinusi, kurianti moteris vaizduojama Almanto Grikevičiaus dramoje „Ave Vita“¹ (žr. priedas Nr. 3). Filme dominuoja efektinga personažo išvaizda: su cigarete tarp pirštų, priklijuotomis blakstienomis, madingai apsirengusi. Šie bruožai paverčia moterį žvilgsnio objektu, akcentuojant dekoratyvinę funkciją atliekančio personažo reikšmę. Tačiau Veronikai tapus nėščiai, atskleidžiama tikroji moters gyvenimo prasmė: tik atsisakius savo poreikių ir visiškai pasiaukojus tam, kuris ateis, tampama tikra moterimi. Ko pasekoje, intelektualinės Veronikos pastangos nuvertinamos prieš biologines funkcijas. Panašaus likimo moteris Algimanto Puipos režisuotoje dramoje „Žuvies diena“² (žr. priedas Nr. 4). Kuriančios moters figūra filme tampa stagnacijos metafora. „Žuvies diena“ itin iškalbingai atskleidžia moters menininkės padėtį visuomenėje: privačioje sferoje, ji gali elgtis atšiauriai ir keistai, tvarkyti gyvenimą pagal savo supratimą, tačiau simbolinėje plotmėje, ji tėra nereikšmingas trikdys.

Moteris menininkė vaizduojama kaip išsilavinusi, intelektualiai asmenybė, tačiau populiariausias išsilavinusios moters vaizdinys lietuvių filmuose – kaimo mokytoja. Personažo atitikmens pavyzdys – Gyčio Lukšo režisuotos dramos „Mėnulio Lietuva“³ (žr. priedas Nr. 5) mokytoja Angelė. Mokytoja atvira ir mylinti visus – partizanus ir partiečius, nebrendylas vaikėzus ir kompleksuotus viršininkus. Sutrikusiems vyrams ji tampa tikra „gyvenimo mokytoja“. Toks „angeliškas“ personažo neapibrėžtumas neatskleidžia prieštaringas charakterio briaunas, o dar labiau suploktina moters vaizdinį.

Moters reprezentacijai kine didžiausią įtaką turi režisieriai. Kiekvienas jų turi specifinį požiūrį į moteris ir jų vaizdavimą. Režisierius Šarūnas Bartas (žr. priedas Nr. 6) filmuoja moteris kaip sustingusį peizažą – ilgais stambiais planais rodomas nejudrus moters veidas. Jo filmuose moterys ne žemiškos, neerotiškos, neintelektualios, neperregimos. Pačios jos savaime nieko nereiškia, tik pripildo

¹ „Ave Vita!“ 1969 m., 84 min. Drama TSRS (Lietuva). Pagal Vytauto Žalakevičiaus ir Grigorijaus Kanovičiaus scenarijų sukurtas filmas jungia du skirtingus laikus – praeitį ir dabartį. Seni draugai susirenka palydėti paskutinę kelionę dailininką Steponą. Jauna televizijos scenaristė Veronika, kuri mylėjo Steponą, bando suprasti savo tėvo Cezario ir jo draugų praeitį, jų pasirinkimo motyvus. Prieiga per internetą: <<http://www.cinema.lt/movie/2363/>> [žiūrėta: 2011 04 27].

² „Žuvies diena“ 1989, 85 min., spalvotas, 35mm, Lietuvos kino studija. Vaiko besilaukiančią jauną moterį Veroniką apžiūri gydytojas. Kompiuteriu net parodo skystyje plaukančią būtybę, kuri kažkuo trikdo būsimą motiną. Realybėje Veronika dirba teismo sekretore, turi kambarėlį apleistame name. Veronikos draugė Vija ryžtasi pasidaryti abortą, bet paskutinę akimirką išsigąsta ir pabėga; redaktorius bando skirtis su žmona, Veronika užrašinėja bylą, o paskui, jos vaizduotėje, jis tampa teisėju, tuokiančiu heroję ir Tadą. Pajūryje filmuojama, bet Veronika atkreipia dėmesį ne į šią egzotiką, o į... save, suvargusią, vaikais apsikarsčiusią, tuščius butelius kopose berenkančią. Stebi oro balionus, bando rašyti, turbūt paskutinį kartą ligoninėje aplanko Jokūbą, plauko po vandeniu – arba tai to jos nešiojamo vaiko plaukymo projekcija? Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=AMovieList&ID=2220&GenreID=454>> [žiūrėta: 2011 04 27]

³ „Mėnulio Lietuva“ 1997, 100 min., spalvotas, 35mm. Visas filmo veiksmas vyksta pokario metais mažame Lietuvos miestelyje, kur vieni tarnauja sovietų okupantams, o kiti desperatiškai kovoja už savo tėvynės laisvę, vis laukdami pagalbos iš Vakarų – lietuvis prieš lietuvi. Šių įvykių centre – šviesi asmenybė, jauna mokytoja Angelė, visiems dalijanti savo trapumą, pasitikėjimą ir šilumą. Ją aistringai, bet beviltiškai įsimylėjęs persimetėlis Pernaravičius, ją myli ir paliejęs vokiečių okupacijos metais mokytojos išgelbėtas rusų kareivis Jonelis Ivanovas. Tikrą jaunatvišką meilę jai puoselėja gimnazistų būrio vadas žavusis Jėzus, vėliau tragiškai žuvęs meilės glėbyje. Ją įsimyli ir mokyklos direktorius Čaplikas, valdžios atsiųstas patikrinti Angelės moralinį veidą, kuris, beje, jam tapo labai patrauklus... Prieiga per internetą: <<http://www.kinas.info/?movie=2315>> [žiūrėta: 2011 04 27]

kadrą sunkaus laukimo. Tuo tarpu režisieriaus Algimanto Puipos (žr. priedas Nr. 7) moterys tvirtai stovi ant bet kokios kilmės pagrindo. Jo moters personažai stiprūs, valingi, savarankiški, atstovaujantys šeimynines vertybes ir įtvirtinantys tradicinį moters vaidmenį – pasiaukojanti, kilni, atlaidi dukra, mylimoji ir motina.

2.2 Moterų personažai žiniose ir kitose Lietuvos televizijos laidose.

Pasitelkus įvaizdžio detales ir suteikiant tam tikrus asmenybės bei charakterio bruožus sukuriamas personažas, atspindintis televizijos laidos nuotaiką, temą ir specifiką. Prasminga atsižvelgti į moterų įvaizdžius lietuviškoje žiniasklaidoje, nes toks žvilgsnis gali atskleisti ideologinę visuomenės struktūrą, normatyvinius standartus, keliamus moters biografijai, kitaip tariant, vyraujančias ideologines schemas, kuriose jau atrasta vieta "normaliai" moters veiklai, jos raiškos privačioje ir viešojoje sferose būdai bei "normalios" moters socialinėms ir psichologinėms charakteristikoms.

Televizijų programų struktūra jungia keleto skirtingų žanrų laidas, kurias galima skirstyti į: informacines, pramogines, publicistines laidas. Pramoginei, publicistinei ir informacinei kategorijai priskirtos laidos dažniausiai yra vietinės žiniasklaidos produktas, todėl tiek jų kūrimo forma, tiek ir turinys tapčiausiai atspindi vietines realijas.

Publicistinės kategorijos laidos dar skirstomas į grupes: analitinė publicistika¹ ir socialinio teisingumo ir solidarumo publicistika². Analitinės publicistikos laidos kitaip dar vadintinos rimtąja žurnalistika. Čia gvildenamos Lietuvos visuomenės politinės, socialinės ir ūkinės aktualijos. Taigi jos nukreiptos į aktyvią, visuomeninio gyvenimo problemomis besidominčią auditoriją. Įprastai tokių laidų vedėjai – vyrai, tačiau tokio pobūdžio laida "Korida", vedama žurnalistės moters (žr. priedas Nr. 8). "Koridoje" keliamos panašios problemos kaip kitose šios grupės laidose, tačiau analizės gyliu, apimtimi ir žanru laida panaši į pramoginę. Taigi esminių visuomenės problemų iškėlimas, jų analizės perspektyva lietuviškose televizijose perduota į vyrų rankas, lyg dar kartą patvirtinant, kad pagrindiniai visuomeninio gyvenimo projektuotojai yra vyrai, o rimtos problemos gali turėti tik vyrišką veidą. Tuo tarpu socialinio teisingumo ir solidarumo grupės laidose vedėja – moteris (žr. priedas Nr. 9), kuri tuo pačiu yra ir laidų kūrėja ir dalyvė. Ji sprendžia kasdieniškas socialines problemas, nesudėtingus civilinius teisinius kazusus³. Moterys vedėjos įkūnija atjautėjas, guodėjas, kilniaširdes, besirūpinančias sąžinės užkamuotaisiais dėl praeities klaidų ir surandančias bei sujungiančias išblaškytas šeimas. Jos

¹ Aiškinasi svarbius visuomenės įvykius, faktus, priežastis ir pasekmes. Akivaizdžiausi šios grupės pavyzdžiai - laidos „Spaudos klubas“ (LTV), „Paskutinė kryžkelė“ (LTV), „Korida“ (BTV), „Prašau žodžio“ (LTV).

² Išklauso žmonių rūpesčius, problemas, stengiasi pagelbėti įvairiose situacijose. Ryškiausios šios grupės laidos – „Bėdų turgus“ (LTV), „Teismas“ (LTV), „Atleisk“ (LNK)

³ Kazusas – atskiras faktas, atsitikimas, atvejis, kuris turi išorinių teisės pažeidimų, bet neturi kaltės. Prieiga per internetą: <<http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/K/kazusas>> [žiūrėta: 2011 05 02]

vaizduojamos kaip vienintelės kuriančios ir atkuriančios visuomenės bendrystę, stabilumą ir solidarumą.

Labai ryškus moters personažas vartojimo kultūros laidose¹, kurių temos jungia kosmetikos, maisto pramonės, grožio industrijos vardikliai. Kuriamas besimėgaujančios išpuoselētu gyvenimo stiliumi moters paveikslas (žr. priedas Nr. 10). Paslėptas šių laidų turinys taip pat nukreiptas į tradicinę ideologiją atitinkančius moterų vaidmenis, kur moteris išskyla ne kaip atsakinga ir lygiavertė kūrėja, bet kaip kasdienybės estetikos vartotoja, modeliuojama šiuolaikinės paslaugų sferos industrijos.

Ypač daugiasluoksnės ir daugiakalbės moterų ir vyrų vaizdavimo perspektyvoje yra humoristinės publicistikos² laidos (žr. priedas Nr. 11). Pramoginėse laidose vyrauja kur kas ryškesnis grimas, išsiskirianti apranga, įmantri šukuosena, ryškios spalvos ir blizgučiai - tokiais priemonėmis kuriamas šių laidų vedėjų įvaizdis. Humoristinių laidų tikslas – kritikuoti gyvenimo negeroves, su lengva ironija, specifiniu humoru pasakoti apie gyvenimo aktualijas, netradiciškai sprendžiamas socialinės problemas. Deja, sustabarėjusi moteriškumo ir vyriškumo samprata visuomenėje retai tampa šių laidų kritikos objektais. Dažniausiai būna taip, kad lyčių stereotipai tampa priemone šmaikščiais komentarais, atvira šypsena, pajuokti vidaus ar užsienio politikos, ūkinius sprendimus.

Informacinių laidų³ vedėjų (žr. priedas Nr. 12) personažų kedė tiek moterims, tiek vyrams – lygiavertė. Diktorių stereotipas: griežtas, rimtas, niūrus, be emocijų įtaigiai perteikiantis žurnalistų reportažus visuomenei, imponuoja ramybė ir pasitikėjimas savimi. Moterims tokį įvaizdį padeda išlaikyti taisyklinga kalba, tiesi laikysena, inteligencija, klasikinis aprangos stilius, kurį neretai kuria dizaineriai. Kurdami informacinių laidų vedėjų personažus, dizaineriai nevengia moteriškumą pabrėžiančių detalių, tačiau tuo pačiu išlaiko personažo intelektualumą, išmintingumą, sąmojingumą. Diktorės visada pasitempusios, pasižyminčios tvarkinga išvaizda.

Apibendrinant moterų paveikslą Lietuviškose televizijų programose galima teigti, kad moters ir vyro pasaulis atskirtas remiantis tradiciniu lyties supratimu. Vyrams priskiriama atsakomybė už esminių visuomeninio gyvenimo problemų sprendimą, moterų erdvė – savitarpio pagalba, palaikymas ir vartojimas. Vyriškumo ir moteriškumo reikšmės lietuviškoje ir televizijoje nėra kritinės refleksijos objektas. Vyraujančios tradicinės moteriškumo ir vyriškumo sampratos papildomos tik naujomis vartotojiškomis temomis bei įmantresnėmis formomis.

¹ Šiai grupei priklauso laidos „Nuo...iki“ (LNK), „Baltojo katino svetainė“ (LNK), „Stilius“ (LRT) supažindinančios vartotojus su naujomis prekėmis, stiliumi, mada, gyvenimo būdu.

² Pramoginės laidos: „Nosis“ (LNK), „Be tabu“ (TV3), „Dviračio žynios“ (LNK), „Šapro šou“ (TV3) ir kt.

³ Informacinės laidos: „TV3 žinios“ (TV3), „LNK žinios“ (LNK), „Panorama“ (LTV), „Savaitės įvykių TOP 5“ (LNK) supažindinančios visuomenę su dienos naujienomis, šalies aktualijomis.

2.3 Moterų personažų portretai lietuviškuose televizijos serialuose.

Melodramose ir muilo operose atkuriamas ir kartojamas „moters“ idealoginis konstruktas. Šiam žanrui būdingos griežtos socialinės taisyklės, išprovokuotos privatumo, intymumo ekscesas, ardantis simbolinę tvarką ar jos nepaisantis, seksualinės skirtys, šeimos paslaptys, kontrolei nepaklūstantis geismų ir jausmų pasaulis, sudarantis melodramos šerdį. Visi šie išgyvenimai dažniausiai pateikiami per moteriškąją prizmę, taigi moters personažas seriale labai svarbus, kuris neretai būna ir pagrindinis. Lietuviškuose televizijos serialuose galima išskirti tris moterų kartas.

Vyresnio amžiaus moters personažas lietuviškuose televizijos serialuose personifikuoja ir teigiamas, ir neigiamas charakteristikas. Seriale „Nekviesta meilė“ Angelina (žr. priedas Nr. 13) iš pažiūros atrodo tvirta, griežta, drąsi moteris, bet iš tikrųjų labai jautri ir pažeidžiama. Jai svarbi visuomenės nuomonė apie jos šeimą, todėl ji nieku gyvu negali išsikirti su savo vyru, nors jūdvių gyvenimai ilgainiui atsiribojo. Kad išlaikytų gražų šeimos įvaizdį, ji pasiryžusi daug kam. Ji pasižymi begaline meile savo artimiesiems, konkrečiu atveju anūkei ir dukrai, kur būtent meilė joms tam tikra prasme pateisina visus Angelinos poelgius – ir teigiamus, ir neigiamus. Panašumų su „Nekviestos meilės“ Angelina turi „Emilijos“ serialo personažas Apolonija (žr. priedas Nr. 14), kuri yra banko valdytoja, šeimos galva, rūpinasi ne tik savimi, vaikais, bet ir vyro menininko gerove. Ši moteris kaunasi dėl vietos po saule ir neša itin didelę atsakomybę už savo artimus ir už kolegas, tvarko visų gyvenimus. Apolonijos personažo charakterio bruožus sustiprina išorės detalės: klasikinis girežtas aprangos stilius, tvarkinga šukuosena ir atitinkamas grimas. Atsižvelgiant į šiuos personažų bruožus, galima teigti, kad kuriamas vyresnio amžiaus moters portretas tvirtas, valdingas, siekiantis laimingo ir gero gyvenimo sau bei artimiesiems, remiantis savo gyvenimiška patirtimi. Tačiau Salomėjos personažas seriale „Širdys paklydėlės“ (žr. priedas Nr. 15) tarsi tai paneigia. Ji naivi, patikli. Vedama šių bruožų apgaulės būdu apgyvendinama senelių namuose. Labai jautri, sunkiai išgyvena skaudžius likimo smūgius, nepasižymi tvirta sveikata. Aprangos ir kitų išorinių bruožų pagalba pabrėžiamas Salomėjos kuklumas, silpnumas. Jai antrina TV serialo „Naisių vasara“ Anelės personažas (žr. priedas Nr. 16). Anelė – geros širdies, stengiasi visiems padėti, visais tiki ir pasitiki, ko pasekoje, turintiems neigiamų idėjų lengva ją manipuliuoti. Išvaizdos bruožais – skarele, margų, įvairių raštų bliuzelių, ilgų sijonų – atkuriamas tipinis kaimo močiutės įvaizdis. Anelės personažas nepasižymi stipria sveikata, tačiau nevengia užsiimti įvairia veikla: namų ruošos darbai, samanės virimas, kaimynų šnipinėjimas. Šie personažai apibūdina visai priešingą vyresnios moters portretą: ligota, naivi, patikli, smalsi, stokojanti gyvenimo naujovių supratimo ir pripažinimo.

Medos ir Margaritos personažai TV seriale „Moterys meluoja geriau“ personifikuoja šiuolaikišką, laisvą, savarankišką vidutinio amžiaus moters portretą. Margarita (žr. priedas Nr. 17) – veikli ir principinga moteris, kuriai nuolat ramybės neduoda draugės su savo problemomis, kurias ji

privalo padėti išspręsti. Ji negali pasigirti pasisekimu su vyrais, ir šis aspektas slopina jos pasitikėjimą savimi. Tačiau sukurtas griežtos vadovės ir rimtos verslo moters įvaizdis padeda išlikti pasitempusiai. Priešingai Margaritos personažui, Meda (žr. priedas Nr. 18) vaizduojama valiūkiška, romantiška, ieškanti tikrosios meilės, sielai mielo draugo. Ji drąsi, visada pasirengusi iššūkiams. Medos ir Margaritos personažai artimi šių dienų vidutinio amžiaus moterų portretui realiame gyvenime – vyrauja visapusiškas savarankiškumas, karjera, jos siekimas, meilės troškimas, visiškai nepriklausomybė: nėra vaikų, šeimos – moteris atsakinga pati už save. Visiškai priešingo tipo Jūratės personažas. Jūratė (žr. priedas Nr. 19) – motina, palikusi savo vaikus užsienyje, Lietuvoje bet kokia kaina bando vilioti vyrus su stabilia materialine padėtimi. Jos gyvenimo būdas – intrigos, melagystės, siekiant naudos sau ir visiškai neatsižvelgiant į tai, kaip jos poelgiai įtakos kitų žmonių gyvenimus. Jūratės personažas iliustruoja vidutinio amžiaus moters portretą siekiančią savo tikslų nesąžiningu keliu. Šio portreto antrininkė TV serialo „Širdys paklydėlės“ personažas Rita (žr. priedas Nr. 20). Pagiežinga, valdinga prostitucijos verslo matrona, bejausmė senelių globos namų vadovė, nepavydėtina žmona bei marti, kuriai nieko nėra švento. Rita visada paskaičiuoja visas savo galimybes ir, kai tik susiduria su kokia nors kliūtimi, greitai keičia kryptį - čia pat, tą pačią sekundę, nes yra pasiruošusi viskam, siekiant gerovės tik sau. Apibendrinant vidutinio amžiaus personažą galima teigti, kad moters portretas gyvybingas, siekiantis jam svarbių tikslų, tačiau skirtingomis, ir tik jos amenybei priimtinomis priemonėmis, akivaizdus noras būti nepriklausomai ir savarankiškai.

Jaunos moters personažo portretas lietuviškuose TV serialuose turi kelis atspalvius. Vienas jų – jaunos, dar tik bepradedančios pažinti gyvenimą merginos įvaizdis, kurį formuoja TV serialo „Emilija“ personažas Emilija (žr. priedas Nr. 21). Mergina – studentė, į viską žvelgianti pro rožinius akinius, naivi, akiai pasitiki žmonėmis, ko pasekoje lengvai įkliūna į jai rezgamas intrigas. Po daug klausimų palikusios tėvo mirties, netekusi tėvų užgyvento turto, draugų ir dėstytojų paramos, mergina turi rūpintis ne tik savo, bet ir dviejų seserų gyvenimais. Panašaus likimo TV serialo „Širdys paklydėlės“ personažas Monika (žr. priedas Nr. 15). Mergina nepažįsta abiejų savo tėvų, visą gyvenimą praleido su močiute. Absoliuti gerietė – naivi, nuoširdi. Aklas pasitikėjimas ją priveda prie pardavinėjimo žmonėmis, prostitucijos. Visiškai priešingas TV serialo „Moterys meluoja geriau“ personažas Ugnė (žr. priedas Nr. 22) – vulgarumo nestokojanti chuliganė, vagišė, vis randanti lengvų būdų prasimanyti pinigų ir niekada neieškanti žodžio kišenėje. Ugnė emocinga ir drąsiai kovojanti už save – pasiryžusi atkeršyti kiekvienam, kas kesinasi ją nuskriausti. Augustai be tėvų meilės, namų šilumos agresija ir pyktis tampa jos apsauga. Apibendrinant jaunos moters personažo portretus lietuviškuose TV serialuose galime įžvelgti vienišos, naivios merginos paklausą, kuri tarsi atlieka edukacinę funkciją realiame gyvenime.

III. KŪRYBINIS PROJEKTAS

3.1 Idėja ir koncepcija.

Mieste, miegamajame rajone, mažame bute gyvena trys skirtingų kartų moterys: močiutė, mama ir dukra. Visos dažniausiai susitinka viename kambaryje serialų transliavimo metu. Tuo pačiu metu aptariamai namų rūpesčiai, asmeninės problemos, o paraleliai transliuojamas TV serialas sukelia diskusijas, gretinančias realų ir TV ekrano iliuzijų pasaulį.

Tokia netradiciška situacija įtakojo baigiamojo bakalauro darbo temos pasirinkimą. Kūrybiniam projektui sukurtas videofilmas „Serialas“. Kūrimo metodas – slapta kamera tame pačiame kambaryje fiksuoti tris skirtingų kartų moteris ir jų reakciją į kasdien rodomą TV serialą. Videofilmas susideda iš įžanginio TV serialų intro ir keturių serijų, kuriose trijų moterų gyvenimo fragmentai – čia, bute ir įsivaizduojamo gyvenimo projekcija TV ekrane.

3.2. Videofilmas „Serialas“.

3.2.1. Videofilmo „Serialas“ personažai.

Videofilmo „Serialas“ serijų personažai – mano šeima. Tai trijų skirtingų kartų moterys: močiutė, mama ir aš, kurias sieja šeimos ryšys, bendros asmeninės ir buities problemos.

Močiutė – vyresnio amžiaus moteris, sukaupusi didelę gyvenimo patirtį, kurios dėka sukūrė savo taisykles, ir bando jas įteigti aplinkiniams. Valdinga, griežta, tvirto charakterio, tačiau nepasižymi stipria sveikata. Ji myli savo artimuosius, dalija jiems patarimus, stengiasi ir siekia visiems geresnio gyvenimo.

Mama – vidutinio amžiaus moteris, savarankiška, laisva, atsakinga už mūsų šeimą ir namus. Romantiška, tikinti ir laukianti meilės, vyriškos draugijos ir pagalbos buityje.

Aš – jauna moteris, studentė, pradedanti savarankišką gyvenimą, tačiau sugebanti už save kovoti, nenaivi ir nelengvai pasiduodanti neaiškioms avantiūroms.

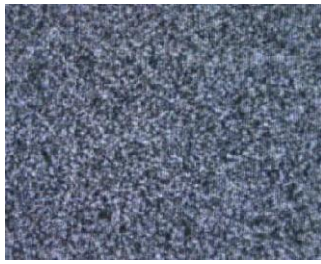
3.2.2 Videofilmo „Serialas“ scenarijus.

Videofilmas „Serialas“ prasideda įžanginiu TV serialų intro. Tai sumontuotos skirtingų TV serialų kadro ištraukos žiūrovų supažindinimui su trumpa serialų tematika. Kadro greitumas parinktas siekiant pabrėžti telenovelių chaotiškumą, skubėjimą. Po įžanginio intro – videofilmo pavadinimas.

Pavadinimo šriftas ir spalva parinkti sąmoningai siekiant pabrėžti TV serialų iliuzinę sampratą, absurdiškumą. Po videofilmo pavadinimo – 1-oji serija, kurioje – močiutės portretas. Močiutė aptaria serialų herojus, stebisi jų poelgiais, diskutuoja, analizuoja mamos vyrus, tuo iššaukdama nedidelį vyresnio ir vidutinio amžiaus kartų konfliktą. 2-oje serijoje – mamos portretas. Serija prasideda mamos ir močiutės konfliktu vyrų tematika, o jam nurimus stebimas serialų herojų gyvenimas. Močiutė kritikuoja personažų poelgius, iš jų šaiposi tarsi iš šeimos narių. Epizodas baigiasi mamos nuostaba močiutės komentarais. 3-ioji serija – siuvančios mamos portretas. Mama susikoncentravusi ties serialu ir jo personažais, o močiutė savo komentarais jai trukdo. Iškilus nežymiam konfliktui ir jam nurimus abi aptaria serialo įvykius. 4-oje serijoje – močiutės ir mano portretas. Epizodas prasideda telefono skambučiu, kuriuo, močiutės liepta atsiliepiu. Šioje serijoje ryški TV serialo iliuzinio pasaulio ir realaus gyvenimo įvykių paralelė. Išsiaiškinus realaus gyvenimo situaciją, močiutė grįžta prie telenovelės personažų ir juos kritikuoja, o aš užimu stebėtojos poziciją. Epizodas baigiasi močiutės nepasitenkinimu TV serialo trumpa transliacija.

Eilės Nr.	Trukmė	Aprašymas	Garsas
1	00:00:00-00:05:00	TV grūdas	Šnypštimas
2	00:05:00–00:16:11	TV serialų intro	Miksuotas garsas
3	00:16:11–00:19:16	TV grūdas	Šnypštimas
4	00:19:16-00:23:29	Juodas fonas	Tyla
5	00:23:29-00:39:24	Pavadinimas „Serialas“	Muzika
6	00:39:24-02:08:18	1 serija	Natūralūs garsai
7	02:08:18-04:21:14	2 serija	Natūralūs garsai
8	04:21:14-05:52:19	3 serija	Natūralūs garsai
9	05:52:19-08:42:16	4 serija	Natūralūs garsai
10	08:42:16-08:49:02	TV grūdas, titrai	Šnypštimas

Videofilmo „Serialas“ scenarijaus kadruotė:

00:00:00-00:05:00

TV Grūdas

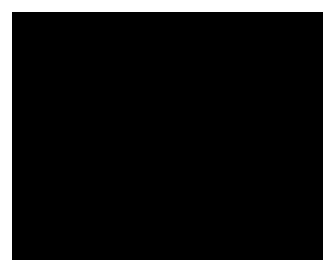
00:05:00– 00:16:11

TV serialų intro

00:16:11– 00:19:16

TV grūdas

00:19:16- 00:23:29

Juodas fonas

00:23:29- 00:39:24

Pavadinimas

00:39:24-02:08:18

1 serija

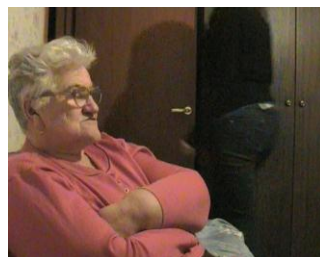
02:08:18-04:21:14

2 serija

04:21:14-05:52:19

3 serija

05:52:19-08:42:16

4 serija

08:42:16-08:49:02

TV grūdas, titrai

3.2.3. Videofilmo „Serialas“ kūrimo eiga ir priemonės.

Kūrybiniam projektui medžiaga rinkta beveik du semestrus: nuo 2010 m. spalio mėnesio iki 2011 m. gegužės mėnesio pabaigos, nerežisuojant ir nekuriant specialaus scenarijaus. Filmuota šiokiadieniais, lietuviškų TV serialų transliavimo metu, dažniausiai TV3 kanalu: nuo 18:00 h iki 18:45 h, nuo 19:10 h iki 19:40 h ir nuo 21:10 h iki 21:45 h. Nufilmuota, peržiūrėta medžiaga buvo klasifikuojama, atrenkami epizodai, geriausiai atitinkantys baigiamojo bakalauro darbo temą.

Slaptos kameros filmavimui pasirinkta buitinė vaizdo kamera Canon MD 205. Ši vaizdo kamera nepasižymi aukštos vaizdo kokybės parametrais, kurių nebuvimas pabrėžia epizodų ramybės kontrastą, išryškina buitiskumą, jo natūralumą.

Videofilmas „Serialas“ montuotas Adobe Premiere CS3 programine įranga, nelineinio montažo principu. Serijų epizodai nekoreguoti.

IŠVADOS

TV serialas – režisuotas tikrovės spektaklis, kuriame noriai dalyvauja žiūrovai. Telenovelių personažai tampa artimi, svarbūs jų poelgiai, gyvenimo peripetijos. Realus susitapatinimas su personažais, ieškojimas tarpusavio bendrumo, ryšio. Turint patirties norisi jiems padėti, patarti tam tikrais klausimais, komentuojant ir analizuojant personažų situacijas.

TV serialų moterų personažai – realių moterų refleksija TV ekrane. Telenovelių personažai kuriami atsižvelgus į realių moterų charakterio, išvaizdos bruožus, tačiau dažniausiai per daug idealizuojami. Būtent šis idealizavimas skiria realaus gyvenimo moteris nuo iliuzinio pasaulio personažų.

Kūrybinio darbo kūrimo metodas – statiška kamera ir nemontuoti vaizdai – realiau perteikia žmogaus būtį. Stengiausi naudoti tam tikras lyg iš realaus gyvenimo iškirptas dokumentines metaforas jų specialiai nekonstruojant. Slapta kamera dokumentavau realių moterų emocijas žiūrint TV serialą taip bandžiau žiūrovui suteikti galimybę paūti vojaristo pozicijoje.

Slaptos kameros efektas padeda atskleisti tikruosius personažų charakterius. Nepastebint įjungtos vaizdo kameros žmogaus reakcijos, elgesys natūralūs, be jokių vaidybos elementų, kurie užgožia tikrąją asmenybę ir ji pateikia save tokį, kokį nori, o ne tokį, koks yra iš tikrųjų.

NAUDOTA LITERATŪRA

Prieiga per internetą: <<http://www.zodynas.lt/tarptautiniu-zodziu/S/serialas>> [žiūrėta: 2011 04 06].

Pečiulis Ž., Videoteatras, 1994, 42 p.

Prieiga per internetą: <<http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/P/pramanas>> [žiūrėta: 2011 04 07]

Pečiulis Ž., Iki ir po televizijos, 2007, 146 p.

Vasiliauskaitė, G., „Regina Varnaitė: „Vaidmuo tai gyvenimas, kuris ateina ir praeina“.“ Prieiga per internetą: <<http://avangardas.lt/urnalas/43-avangardas-2010-1/120-vaismuo-tai-gyvenimas-kuris-ateina-ir-praeina.html>> [žiūrėta: 2011 04 14]

Prieiga per internetą: <<http://www.kinas.info/?movie=6046>> [žiūrėta 2011 04 14]

Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12174888161216621995-ltv-rodys-lietuvi%C5%A1k%C4%85-serial%C4%85-neskub%C4%97k-gyventi.htm>> [žiūrėta 2011 04 14]

Samulė, L., „Lietuviškų serialų bumai“ Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/zmones/lietuviai/lietuvisku-serialu-bumas-3-84903>> [žiūrėta 2011 04 14]

Gintautaiė, J., „Serialų terapijos meistras A. Šlepikas“ Prieiga per internetą: <<http://pramogos.delfi.lt/people/serialu-terapijos-meistras-aslepikas.d?id=16429142>> [žiūrėta 2011 04 20]

Grigolytė, R., „Misija – populiarinti kariuomenę“ Prieiga per internetą: <<http://rutagrigolyte.blogas.lt/misija-%E2%80%93-populiarinti-kariuomene-208.html>> [žiūrėta: 2011 04 20]

Prieiga per internetą: <<http://www.anonsas.lt/portal/categories/143/1/0/1/article/6579>> [žiūrėta 2011 04 20]

Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/visuomene/media/televizijos-serialai-%E2%80%93-zvaigzdziu-ar-aktoriu-tragediju-kalve>> [žiūrėta 2011 04 20]

Graliauskas, J., „Komentaras – lietuviški TV serialai tik eteriui užpildyti“ Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/lt/tv/naujienos/komentaras-lietuviski-tv-serialai-tik-eteriui-uzpildyti-220568.html>> [žiūrėta 2011 04 20]

Prieiga per internetą: <<http://www.cddc.vt.edu/feminism/lauretis.html>> [žiūrėta 2011 04 25]

Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=PersonList&PersonType=Screenwriter&ID=4805>> [žiūrėta: 2011 04 25]

Macaitis, S., Šviesos sukurti, 2002

Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=AMovieList&ID=297&GenreID=454>> [žiūrėta: 2011 04 25]

Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=MovieList&ID=3714&GenreID=454>> [žiūrėta: 2011 04 25]

Prieiga per internetą: <<http://www.cinema.lt/movie/2363/>> [žiūrėta: 2011 04 27]

Prieiga per internetą: <<http://www.lfc.lt/lt/Page=AMovieList&ID=2220&GenreID=454>> [žiūrėta: 2011 04 27]

Prieiga per internetą: <<http://www.kinas.info/?movie=2315>> [žiūrėta: 2011 04 27]

Kreivytė, L., Pralaimėjimo strategijos: moterų lietuvių kine, 2006, Prieiga per internetą <<http://www.straipsniai.lt/kultura/informacija/kinas/puslapis/10037>> [žiūrėta: 2011 04 20]

Marcinkevičienė, D., Maslauskaitė, A., „Moters paveikslas Lietuvos dienraščiuose ir televizijoje“, Prieiga per internetą: <http://www.lsc.vu.lt/assets/leidiniai/indexe5b6.html?show_content_id=453> [žiūrėta: 2011 05 03]

Prieiga per internetą: <http://www.moteris.lt/lt/naujienos/mada/tendencijos/r_piekautaite_kuria_ir_tv_laidu_vedēju_ivaizdi/> [žiūrėta: 2011 05 05]

Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujiena/302902/totenmond-dekadenz-98/rubrika:naujienos-projektai-dainos>> [žiūrėta: 2011 05 05]

Prieiga per internetą: <<http://m.lrytas.lt/-11707146571168458474-p4-larisa-kalpokait%C4%97-didel%C4%97-kr%C5%ABtininga-vidutinio-am%C5%BEiaus-moteris-toks-mano-tipa%C5%BEas.htm>> [žiūrėta: 2011 05 05]

Prieiga per internetą: <<http://www.alfa.lt/straipsnis/10290395>> [žiūrėta: 2011 05 05]

Prieiga per internetą: <<http://m.lrytas.lt/-12073395801205009223-p4-kas-slypi-po-grimo-kauke.htm>> [žiūrėta: 2011 05 06]

Rakauskaitė, J., „Labas vakaras. Studijoje – Giedrė Vaičekauskienė“ Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/klaipeda1/susitikimai-interviu/labas-vakaras-studijoje---giedre-vaicekauskiene/>> [žiūrėta: 2011 05 05]

Prieiga per internetą: <http://www.tv3.lt/component/option,com_fireboard/Itemid,902/func,view/id,19910/catid,116/> [žiūrėta: 2011 05 11]

Prieiga per internetą: <<http://www.tv3.lt/content/blogcategory/215/225/>> [žiūrėta: 2011 05 11]

Prieiga per internetą: <http://www.moteris.lt/lt/naujienos/veidai/susitikimai/a_cepaitė_pasaulyje_netruksta_nieksu_ir_apsisa_ugoti_nuo_ju_nera_lengva/> [žiūrėta: 2011 05 19]

Stražnickas, L., „Agnė Šataitė: man labiau patiko Ugnė chuliganė“, Prieiga per internetą: <http://www.alfa.lt/straipsnis/10297236/Agne.Sataite..man.labiau.patiko.Ugne.chuligane=2009-10-31_00-41/> [žiūrėta: 2011 05 24]

Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/zmones/archyvas/agne-sataite-esu-degtukas-156-67690>> [žiūrėta: 2011 05 24]

PRIEDAI

Priedas Nr. 1
Kadras iš filmo „Marytė“.

Priedas Nr. 2
Kadras iš filmo „Niekas nenorėjo mirti“.

Priedas Nr. 3
Kadras iš filmo „Ave Vita“.

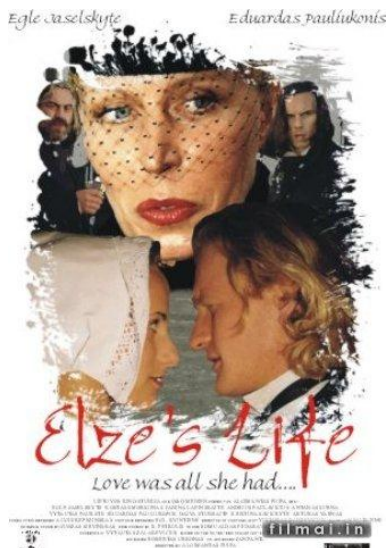
Priedas Nr. 4
Kadras iš filmo „Žuvies diena“.

Priedas Nr. 5
Kadras iš filmo „Mėnulio Lietuva“.

Priedas Nr. 6
Kadras iš filmo „Trys dienos“. Rež. Šarūnas Bartas.

Priedas Nr. 7
Filmas „Elzė iš Gilijos“. Rež.
Algimantas Puipa.

Priedas Nr. 8
TV laida „Korida“. Vedėja R. Grinevičiūtė

Priedas Nr. 9
TV laida „Bėdų turgus“. Vedėja E. Mildažytė

Priedas Nr. 10
TV laida „Nuo..iki“. Vedėja R. Mikelkevičiūtė

Priedas Nr. 11
TV laida „Be Tabu".
Vedėja R. Kurienė

Priedas Nr. 12
TV laida „Savaitės įvykių TOP 5“
Vedėja N. Pumprickaitė

Priedas Nr. 13
TV serialas „Nekviesta meilė“
Angelina. (Akt. L. Kalpokaitė)

Priedas Nr. 14
TV serialas „Emilija“
Apolonija. (Akt. L. Kalpokaitė)

Priedas Nr. 15
TV serialas „Širdys paklydėlės“
Salomėja (kairėje, akt. V. Mainelytė) ir
Monika (dešinėje, akt. E. Žėčiūtė).

Priedas Nr. 16
TV serialas „Naisių vasara“
Anelė (Akt. N. Mirončikaitė)

Priedas Nr. 17
TV serialas „Moterys meluoja geriau“
Margarita. (Akt. J. Budriūnaitė)

Priedas Nr. 18
TV serialas „Moterys meluoja geriau“
Meda. (Akt. I. Norkutė)

Priedas Nr. 19
TV serialas „Moterys meluoja geriau“
Jūratė (dešinėje, akt. G. Latvėnaitė).

Priedas Nr. 20
TV serialas „Širdys paklydėlės“
Rita. (Akt. A. Čepaitė).

Priedas Nr. 21
TV serialas „Emilija“
Emilija. (Akt. J. Zinkevičiūtė)

Priedas Nr. 22
TV serialas „Moterys meluoja geriau“
Ugnė (Akt. A. Šataitė)